SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

III. ÚS 599/2014-9

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 15. októbra 2014 predbežne prerokoval sťažnosť M. P., zastúpeného advokátom JUDr. Jozefom Podobom, Bratislavská 32, Dubnica nad Váhom, vo veci namietaného porušenia základného práva na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Trenčíne a jeho uznesením sp. zn. 4 Co 132/2013 z 31. marca 2014 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť M. P. o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 8. júla 2014 doručená sťažnosť M. P. (ďalej len „sťažovateľ“), ktorou namieta porušenie svojho základného práva podľa čl. 46 ods. 1, 3 a 4 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) a jeho uznesením sp. zn. 4 Co 132/2013 z 31. marca 2014.

Okresný súd Považská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) rozsudkom č. k. 4 C 221/2012-39 zo 17. januára 2013 zamietol návrh na zaplatenie 7 108,70 € s príslušenstvom uplatnený proti sťažovateľovi ako žalovanému a zároveň sťažovateľovi

nepriznal nárok na náhradu trov konania. Proti tomuto rozsudku podal sťažovateľ 12. marca 2013 odvolanie, a to proti výroku o náhrade trov konania. O odvolaní sťažovateľa rozhodol krajský súd uznesením sp. zn. 4 Co 132/2013 z 31. marca 2014 tak, že rozsudok okresného súdu v odvolaním napadnutej časti potvrdil a sťažovateľovi nepriznal náhradu trov odvolacieho konania.

Sťažovateľ poukázal na skutočnosť, že okresný súd mu *„nepriznal náhradu trov konania, čo odôvodnil tým, že mi žiadne trovy konania nevznikli. Za to, že som musel podať písomne odpor proti platobnému rozkazu, ktorý tento súd vydal, písomne som sa musel vyjadriť k návrhu v danej veci a osobne sa zúčastniť pojednávania na základe predvolania súdu, podľa rozhodnutia súdu mi žiadne trovy nevznikli. O nemajetkovej ujme vo výške 1.000 € okresný súd vôbec nerozhodol. Odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa vo výroku o náhrade trov konania potvrdil a nepriznal mi ani náhradu trov odvolacieho konania. Rovnako ako odvolací súd nerozhodol ani o nemajetkovej ujme, o ktorú som žiadal.“*.

Návrh rozhodnutia vo veci samej (petit) formuloval sťažovateľ takto:

„1. Základné právo sťažovateľa M. P. na súdnu a inú právnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1, ods. 4 a čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky postupom Krajského súdu v Trenčíne, ktorý neodstránil nezákonnosť postupu Okresného súdu v Považskej Bystrici porušené bolo.

2. Uznesenie Krajského súdu v Trenčíne sp. zn. 4 Co 132/2013 zo dňa 31.03.2014 a rozsudok Okresného súdu v považskej Bystrici sp. zn. 4 C 221/2012-39 zo dňa 17.01.2013 sa zrušujú.

3. Za zistené porušenie čl. 46 ods. 1, 4 a čl. 46 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 6 ods. 1 a čl. 13 Dohovoru priznáva Ústavný súd SR M. P. 1.000,- € z titulu nemajetkovej ujmy a sumu 300,- € ako náhradu výdavkov.

4. Právnemu zástupcovi sťažovateľa JUDr. Jozefovi PODOBOVI, advokát, Advokátska kancelária 018 41 Dubnica nad Váhom, Bratislavská 354/32 sa priznáva náhrada trov právneho zastupovania v sume 284,08 € špecifikované v prílohe.“

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd návrh na začatie konania predbežne prerokuje podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde") na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa a zisťuje, či nie sú dôvody na odmietnutie návrhu podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania návrhy, na ktorých prerokovanie nemá právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

1. Ústavný súd sa v prvom rade musel vysporiadať s obsahom petitu sťažnosti, ktorým je viazaný. Sťažovateľ v prvom bode namieta porušenie svojich základných práv podľa čl. 46 ods. 1, 3 a 4 ústavy postupom krajského súdu v odvolacom konaní sp. zn. 4 Co 132/2013, avšak v druhom bode petitu sa dožaduje zrušenia nielen uznesenia krajského súdu v uvedenom konaní z 31. marca 2014, ale aj rozsudku okresného súdu č. k. 4 C 221/2012-39 zo 17. januára 2013. Vychádzajúc z takto formulovaného petitu ústavný súd ustálil predmet konania o sťažnosti tak, ako to je uvedené v záhlaví tohto uznesenia.

2. Ústavný súd nie je ďalšou inštanciou v systéme všeobecného súdnictva a jeho právomoc zrušiť rozhodnutie všeobecného súdu (v danom prípade rozsudok okresného súdu) je viazané na vyslovenie porušenia práv sťažovateľa v napadnutom konaní alebo

rozhodnutí. Z týchto dôvodov ústavný súd sťažnosť v časti, v ktorej sa sťažovateľ dožaduje zrušenia predmetného rozsudku okresného súdu, odmietol pre nedostatok svojej právomoci. Zároveň ústavný súd pripomína, že proti rozsudku okresného súdu mal sťažovateľ možnosť podať odvolanie a túto svoju možnosť aj využil. Sťažovateľ mal teda k dispozícii účinný právny prostriedok na ochranu svojich práv, o ktorom bol oprávnený rozhodnúť krajský súd. V tejto situácii princíp subsidiarity vyplývajúci z čl. 127 ods. 1 ústavy bráni tomu, aby sa ústavný súd zaoberal meritórne rozsudkom okresného súdu, a to aj v prípade, že by ho sťažovateľ zahrnul do námietok o porušení svojich práv.

3. Vo vzťahu k namietanému porušeniu základného práva sťažovateľa na súdnu a inú právnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1, 3 a 4 ústavy postupom a uznesením krajského súdu je základom jeho argumentácie nesúhlas so spôsobom, akým sa krajský súd vysporiadal s odvolaním proti rozsudku okresného súdu v časti výroku o trovách konania. Sťažovateľ namieta tiež skutočnosť, že krajský súd sa vôbec nevysporiadal s jeho návrhom na náhradu nemajetkovej ujmy, ktorá mu mala byť spôsobená samotným súdnym konaním.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podľa čl. 46 ods. 3 ústavy každý má právo na náhradu škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím súdu, iného štátneho orgánu či orgánu verejnej správy alebo nesprávnym úradným postupom.

Podľa čl. 46 ods. 4 ústavy podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane ustanoví zákon.

4. Prostredníctvom čl. 46 ods. 1 ústavy sa zaručuje každému základné právo na súdnu a inú právnu ochranu. Súčasťou základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy je ratione materiae aj právo na rozhodnutie o trovách konania, resp. o náhrade trov konania (napr. I. ÚS 48/05, II. ÚS 272/08) v súlade so zákonom (Robins c. Spojené kráľovstvo z 23. 9. 1997).

5. Ústavný súd posudzuje problematiku náhrady trov konania zásadne iba v ojedinelých prípadoch a k zrušeniu napadnutého rozhodnutia o náhrade trov konania pristupuje len za celkom výnimočných okolností (IV. ÚS 248/08, IV. ÚS 182/09). Ústavný súd môže zasiahnuť do rozhodnutí všeobecných súdov o trovách konania iba za predpokladu, že by rozhodnutím všeobecného súdu došlo k procesnému excesu, ktorý by zakladal zjavný rozpor s princípmi spravodlivého súdneho konania.

6. Podľa čl. 51 ods. 1 ústavy sa práv uvedených v čl. 46 ods. 1 ústavy možno domáhať len v medziach zákonov, ktoré toto ustanovenie vykonávajú. V danom prípade je to Občiansky súdny poriadok (ďalej aj „OSP“).

7. Zákonná úprava platenia a náhrady trov konania obsiahnutá v Občianskom súdnom poriadku ustanovuje, či je základné právo na súdnu ochranu naplnené reálnym obsahom (čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 46 ods. 4 ústavy). Procesné predpisy, ktoré upravujú platenie a náhradu trov konania, treba vykladať v súlade s takto vymedzeným obsahom a účelom základného práva na súdnu ochranu. Pritom treba dbať na to, aby nikto len z dôvodu, že uplatní svoje základné právo na súdnu ochranu, neutrpel materiálnu ujmu v dôsledku inštitútu platenia trov konania za predpokladu, že taký účastník konania bol úspešný, a to bez zreteľa na jeho postavenie v konaní (m. m. II. ÚS 56/05, IV. ÚS 147/08).

8. Podľa § 142 ods. 1 OSP účastníkovi, ktorý mal vo veci plný úspech, súd prizná náhradu trov potrebných na účelné uplatňovanie alebo bránenie práva proti účastníkovi, ktorý vo veci úspech nemal.

Podľa § 151 ods. 1 OSP o povinnosti nahradiť trovy konania rozhoduje súd na návrh spravidla v rozhodnutí, ktorým sa konanie končí. Účastník, ktorému sa prisudzuje náhrada trov konania, je povinný trovy konania vyčísliť najneskôr do troch pracovných dní od vyhlásenia tohto rozhodnutia.

Podľa § 151 ods. 2 OSP ak účastník v lehote podľa odseku 1 trovy nevyčísli, súd mu prizná náhradu trov konania vyplývajúcich zo spisu ku dňu vyhlásenia rozhodnutia s výnimkou trov právneho zastúpenia...

9. Ústavný súd nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmavať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie veci všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojvôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (m. m. I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 352/06).

10. Vo svojom odvolaní proti rozsudku okresného súdu v časti výroku o trovách sťažovateľ namietal záver okresného súdu o tom, že mu žiadne trovy konania nevznikli. V tejto súvislosti poukázal na skutočnosť, že „napísanie dvoch písomných podaní a účasť na pojednávaní vyžaduje nielen čas, ale aj náklady na elektrinu a kancelársky papier“. Sťažovateľ tiež navrhol, aby odvolací súd „rozhodol o priznaní nemajetkovej ujmy, ktorá mi bola spôsobená a o ktorej prvostupňový súd vôbec nerozhodoval“.

K námietkam sťažovateľa zaujal krajský súd stanovisko v odôvodnení svojho uznesenia, keď poukazujúc na citované ustanovenia § 151 ods. 1 a ods. 2 OSP uviedol: „Z obsahu spisu v danej veci odvolací súd zistil, že odporca, ktorý bol vo veci samej úspešný, si uplatnil ešte pred vyhlásením rozsudku náhradu trov konania minimálne vo výške 150 eur vo svojom písomnom podaní – vyjadrení k návrhu vo veci doručeným súdu prvého stupňa dňa 27.12.2012. Z obsahu spisu však nevyplýva, že by odporcovi vznikli trovy konania v takejto výške. Odporca nebol v konaní zastúpený právnym zástupcom a vo veci samej urobil dva úkony – písomné podanie odporcu voči platobnému rozkazu a vyjadrenie k návrhu, ktoré doručil súdu prvého stupňa osobne do podateľne. Odporca tak nezaplatil poštovné a ani žiadny súdny poplatok. V odvolaní odporca uviedol, že jeho trovy

predstavujú napísanie dvoch písomných podaní, účasť na pojednávaní, ktorá si vyžiadala čas a náklady na elektrinu a kancelársky papier, bez bližšej špecifikácie v eurách.

Podľa § 137 O.s.p. trovami konania sú najmä hotové výdavky účastníkov a ich zástupcov, včítane súdneho poplatku, ušlý zárobok účastníkov a ich zákonných zástupcov, trovy dôkazov, odmena notára za vykonávané úkony súdneho komisára a jeho hotové výdavky, náhrada výdavkov právnickej osoby, ktorá je oprávnená zastupovať v konaní podľa osobitného predpisu, odmena správcu dedičstva a jeho hotové výdavky, tlmočné a odmena za zastupovanie, ak je zástupcom advokát.

Na základe uvedeného je odvolací súd toho názoru, že z obsahu spisu nevyplýva, že by odporcovi vznikli náklady, ktoré mu treba priznať. Náklady na elektrinu, náklady za stratu času odporcovi nepatria, nakoľko nepatria do trov vyplývajúcich z § 137 O.s.p. Medzi hotové výdavky by patrili náklady za kancelársky papier – 3 ks (odpor a písomné vyjadrenie k návrhu). Jeho hodnota je však zanedbateľná (asi 3 centy) a jedná sa o kancelársky papier, ktorý ma bežné využitie v každej domácnosti, t. j. nekupuje sa len v súvislosti so súdnym konaním.“

11. O zjavne neopodstatnený návrh ide vtedy, ak ústavný súd pri jeho predbežnom prerokovaní nezistí žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98). V zmysle konštantnej judikatúry ústavného súdu je dôvodom na odmietnutie návrhu pre jeho zjavnú neopodstatnenosť aj absencia priamej súvislosti medzi označeným základným právom alebo slobodou na jednej strane a namietaným konaním alebo iným zásahom do takéhoto práva alebo slobody na strane druhej. Inými slovami, ak ústavný súd nezistí relevantnú súvislosť medzi namietaným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých navrhovateľ namieta, vysloví zjavnú neopodstatnenosť sťažnosti a túto odmietne (obdobne napr. III. ÚS 263/03, II. ÚS 98/06, III. ÚS 300/06).

12. Podľa názoru ústavného súdu odôvodnenie rozhodnutia o trovách konania treba posudzovať v kontexte celého rozhodnutia (I. ÚS 230/04, III. ÚS 53/06). Závery prezentované krajským súdom v odôvodnení jeho rozhodnutia nejavia v tomto smere znaky arbitrárnosti alebo svojvôle. Skutočnosť, že sťažovateľ sa s právnym názorom krajského súdu nestotožňuje, nemôže sama osebe viesť k záveru o zjavnej neodôvodnenosti alebo

arbitrárnosti tohto odôvodnenia. O svojvôli pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam. Podľa názoru ústavného súdu interpretácia ustanovení Občianskeho súdneho poriadku týkajúcich sa náhrady trov konania a následná aplikácia zistenej právnej normy v danej veci takéto nedostatky nevykazuje a nevyžaduje ústavno-súdnu korekciu.

13. Vo vzťahu k námietke sťažovateľa, že krajský súd sa vo svojom rozhodnutí vôbec nevysporiadal s ním uplatneným nárokom na náhradu nemajetkovej ujmy v sume 1 000 €, ústavný súd poukazuje na svoj stabilne judikovaný názor, podľa ktorého odôvodnenie rozhodnutia všeobecného súdu, ktoré stručne a jasne objasní skutkový a právny základ rozhodnutia, postačuje na záver o tom, že z tohto aspektu je plne realizované základné právo účastníka na spravodlivý proces (IV. ÚS 115/03, III. ÚS 209/04). Splnenie povinnosti odôvodniť rozhodnutie je preto vždy posudzované so zreteľom na konkrétny prípad (porovnaj napríklad Georgidias v. Grécko z 29. 5. 1997, Recueil III/1997).

14. Z obsahu podaní sťažovateľa adresovaných konajúcim všeobecným súdom (vyjadrenie k návrhu vo veci samej z 27. decembra 2012 a odvolanie proti rozsudku okresného súdu v časti výroku o trovách zo 17. januára 2013) je zrejmé, že sťažovateľ svoj nárok na náhradu „nemajetkovej ujmy“ uplatnil ako súčasť svojho širšie a pomerne neurčito koncipovaného nároku na náhradu trov konania. Nárok sťažovateľa na náhradu trov konania bol preto aj výlučným predmetom prieskumu zo strany krajského súdu v odvolacom konaní. Argumentácia krajského súdu v odôvodnení jeho sťažnosťou napadnutého uznesenia preto logicky a správne smerovala iba k odpovedi na otázku, či a v akej výške sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania vznikol, a teda či v tejto časti okresný súd rozhodol v súlade so zákonom, keď sťažovateľovi nárok na náhradu trov konania nepriznal. V tejto súvislosti, ako už bolo uvedené, ústavný súd považoval závery krajského súdu za dostatočne určité a ústavne súladne. Je pravdou, že krajský súd sa v odôvodnení svojho uznesenia osobitne nezaoberal sťažovateľom požadovanou náhradou „nemajetkovej ujmy“, avšak aj tento nárok bol posudzovaný v širšom kontexte odôvodnenia rozhodnutia o nepriznaní náhrady trov konania. Namietaný nedostatok odôvodnenia uznesenia krajského súdu podľa názoru ústavného súdu nepredstavuje svojou intenzitou

zásah do základných práv sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Tento záver platí o to viac, že z celkového konceptu sťažovateľovej žiadosti o náhradu nemajetkovej ujmy vyplýva, že jej uplatnenie sťažovateľ odvodzuje z toho, že bol nútený podrobiť sa súdnemu konaniu ako žalovaný, pričom v konaní bol úspešný (z dôvodu premlčania nároku). Bez potreby bližšieho vysvetlenia ústavný súd konštatuje, že právny poriadok s takýmto titulom náhrady nemajetkovej ujmy nepočíta, naopak, jediným právne zdôvodniteľným spôsobom odškodnenia úspešného účastníka súdneho konania je náhrada trov konania, ak sú splnené zákonom ustanovené podmienky.

15. Sťažovateľ návrh na vyslovenie porušenia svojho základného práva zaručeného čl. 46 ods. 3 ústavy osobitne v systematike dôvodov sťažnosti neobjasnil. V sťažnosti v tejto súvislosti iba uviedol: „Krajský súd predmetným uznesením potvrdil rozsudok Okresného súdu v Považskej Bystrici sp. zn. 4 C 221/2012-39 zo dňa 17.01.2013, čím porušil moje právo vyplývajúce z čl. 46 ods. 3 Ústavy SR.“

16. Ústavný súd opätovne pripomína znenie čl. 51 ods. 1 ústavy aj vo vzťahu k základnému právu zaručenému v čl. 46 ods. 3 ústavy, pre ktorý je referenčným predpisom zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Zo sťažnosti vôbec nevyplýva, že by sťažovateľ uplatňoval nárok na náhradu škody osobitným postupom podľa tohto zákona. Namietať porušenie základného práva podľa uvedeného článku ústavy by eventuálne prichádzalo do úvahy iba v tomto type konania. Predmet napadnutého konania touto sťažnosťou však s týmto základným právom nijako nesúvisí.

17. Obsahom ustanovenia čl. 46 ods. 4 ústavy, ktoré sťažovateľ zahrnul do námietok porušenia jeho základných práv, nie je základné právo, ale povinnosť štátu upraviť podmienky a podrobnosti o súdnej a inej právnej ochrane zákonom sťažnosti ako súčasť.

18. Ústavný súd, opierajúc sa o už uvedené ústavnoprávne vyhodnotenie jednotlivých námietok sťažovateľa o porušení jeho základných práv podľa čl. 46 ods. 1, 3 a 4 ústavy, sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavnú neopodstatnenú.

Vzhľadom na odmietnutie sťažnosti ako celku ústavný súd sa už nezaoberal ďalšími návrhmi formulovanými sťažovateľom v petite sťažnosti (zrušenie napadnutých rozhodnutí, návrh na priznanie náhrady trov konania).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 15. októbra 2014